

Beleidsaanbevelingen Populier van Hier

In de laatste decennia is het aandeel populieren (cultuurpopulieren in het bijzonder) in het Vlaamse bos en landschap sterk gedaald. Populieren beschikken echter over heel wat troeven. Als houtproducent kent de populier onder de in Vlaanderen voorkomende loofboomsoorten zijn gelijke niet, op ecologisch vlak is het een uitstekende pionierssoort en hotspot van biodiversiteit en ook cultuurhistorisch zijn ze niet uit het landschap weg te denken.

De dalende trend staat dan ook in schril contrast met de tendensen in onze maatschappij, waar klimaat, biodiversiteit en lokale economie steeds belangrijker worden. Ook in het verleden werden al initiatieven genomen om populieren positief in de kijker te zetten, maar dit heeft tot op heden nog niet het gewenste resultaat opgeleverd. Mogelijks kan dit gedeeltelijk verklaard worden omdat de populier in het verleden door soms ondoordachte aanplantingen een slechte reputatie heeft gekregen. Dit leeft nog steeds heel sterk door in de perceptie, ook bij mensen uit het professionele veld. Er kan gerust gesteld worden dat de boodschap over de ecologische, economische en landschappelijke meerwaarde van de populier nog steeds onvoldoende is doorgedrongen. Een cruciale doelgroep die we hiervan willen overtuigen zijn de lokale, provinciale en regionale beleidsmakers en -uitvoerders. Via vergunningen, subsidies en adviezen hebben steden en gemeenten, provincies en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) immers meer dan andere actoren de tools in handen om beplantingen met populieren te stimuleren, te ontraden of ze zelfs te verhinderen...

Om input te verzamelen voor deze beleidsaanbevelingen hebben we in het voorjaar van 2019 verschillende deskundigen samengebracht, die op diverse manieren met populieren in aanraking komen. De doelstelling van dit document is niet om populieren een speciale status te verlenen, maar wel om de Vlaamse houtproductie te versterken terwijl er ook voldoende aandacht wordt gegeven aan de biodiversiteit en de recreatieve functie van bomen en bossen. Ook het Vlaamse bosuitbreidingsverhaal, dat met de huidige Vlaamse regering nieuw momentum heeft gekregen, heeft veel meer kans op slagen mét dan zonder populieren.

We zoomen eerst uit met drie algemene aanbevelingen voor het Vlaamse bosbeleid en gaan daarna dieper in op de maatregelen voor populieren. De aanbevelingen zijn steeds vrij breed omschreven, maar waar mogelijk worden ook concrete suggesties voorgesteld.

Populier van Hier is een project met steun van [ELFPO](#).

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

BOSGROEP
VLAAMSE ARDENNEN
TOT DENDER

Algemene beleidsaanbevelingen

1. Houtproductie verdient meer aandacht. Het kappen van bomen ligt soms moeilijk bij een deel van de bevolking, ook als dit kadert binnen lokale duurzame houtproductie. Dit is een contradictie, want de meerderheid van de Vlaamse bevolking zal zowel voluit benadrukken dat bossen geweldig zijn en (beter) beschermd moeten worden, als erkennen dat hout een fantastische, duurzame en hernieuwbare grondstof is, die we met zijn allen bovendien veel en graag gebruiken. De tegenstand tegen houtkap negeert de cruciale functie van duurzaam bosbeheer en duurzame bosexploitatie als een noodzakelijke onderdeel van dit verhaal. Beleidsmakers zouden net als beheerders correcte informatie moeten verschaffen en positieve effecten zoals klimaatmitigatie meer mogen belichten.
 - a. Communiqueer naar het brede publiek over duurzame houtproductie via gerichte kanalen (via sociale media, stadsmagazines...).
 - b. Voorzie niet enkel financiële ondersteuning voor natuurgerichte beheeringrepen, maar ook voor beheeringrepen die een betere houtkwaliteit nastreven (snoei bv.) of die de bodem beter beschermen bij exploitatie (gebruik van vaste ruimingpistes bv.).
2. Een betere organisatie van de ruimtelijke ordening is nodig om de gewenste bosuitbreiding te realiseren.
 - a. Voorzie een betere regelgeving zodat bos in bepaalde zones de voorkeursbestemming krijgt. Door bijvoorbeeld de aankoop van grond voor paardenweides of vertuining in zo'n zones te verhinderen, blijven de grondprijzen betaalbaar voor bosuitbreiding.
3. Een wetgeving ter bescherming van bestaande bomenrijen en houtkanten is vaak aanwezig, ze moet echter ook gehandhaafd worden. Bomen die gekapt worden buiten bos moeten volgens de vergunning vaak opnieuw aangeplant worden, in praktijk gebeurt dit in vele gevallen niet. Bovendien is deze wetgeving bijzonder complex.
 - a. Vereenvoudig de wetgeving over kappen en (her)aanplanten van bomen buiten bos.
 - b. Voorzie een goede opvolging/procedure die heraanplant garandeert wanneer er legaal gekapt worden. Stuur ambtenaren ter plekke om te controleren of de heraanplant uitgevoerd is.
 - c. In sommige gemeenten moet er een borgsom betaald worden voor zij toestemming krijgen om over te gaan tot het kappen. Als de heraanplant is uitgevoerd krijgen zij dit bedrag terug. Als deze borgsom hoog genoeg is blijkt dit een goede stimulans te zijn om effectief werk te maken van het planten.
 - d. Voorzie een kortere heraanplanttermijn (bv. volgend plantseizoen).

Specifieke beleidsaanbevelingen m.b.t. populieren

4. Subsidies, adviezen en vergunningen voor beplantingen met cultuurpopulieren zouden op wetenschappelijke kennis moeten gebaseerd zijn. Hiervoor dient een eerlijk, consequent en duidelijk kader opgesteld te worden. Met de beslissingsboom (zie bijlage) geven wij hier een eerste aanzet voor.
 - a. Cultuurpopulieren dienen meegenomen te worden in de nieuwe subsidies voor bosuitbreiding. Er is een duidelijke wetenschappelijke consensus over de meerwaarde van het gebruik van cultuurpopulieren voor bebossing.
 - b. Het aanplanten van een onderetage van inheemse boom- en struiksoorten in jonge structuurarme populierenaanplantingen, is zeer voordelig voor de biodiversiteit. Dit zou ook gesubsidieerd moeten worden.
 - c. Aanplant en heraanplant van cultuurpopulieren langs beken wordt vaak ontraden, terwijl wilgen of zwarte els wel mogen (of verplicht moeten) aangeplant worden. Ook cultuurpopulieren hebben een landschappelijke en ecologische meerwaarde en zijn van belang voor overstromingsindijking en oeverversteving. Zelfs cultuurhistorisch valt er veel te zeggen voor het in ere houden van landschappen met populierenrijen (cfr. Damse vaart).
 - d. Wanneer populierenbossen moeten gecompenseerd worden bij ontbossing, is er geen goede reden om het gebruik van cultuurpopulieren te verbieden bij de nieuwe compenserende bebossingen. Toch wordt dit soms zo geadviseerd.
5. Voorzie een (belangrijke) rol voor (cultuur)populieren bij het uitrollen van de bosuitbreidingsplannen van de Vlaamse Regering én bij beplantingen in een landbouwcontext. Ze zijn uiterst geschikt als pionierboomsoort bij bebossing en als houtproducent in agroforestry-systemen.
 - a. Gebruik als lokale, provinciale of regionale overheid op geschikte locaties zelf ook cultuurpopulieren bij bebossing.
 - b. Zorg dat het planten van cultuurpopulieren op een duurzame manier gebeurt. Voorzie een stimulans om diverse variëteiten te gebruiken (als risicospreiding voor aantastingen zoals de roestschimmel in het verleden) en stimuleer de aanplant van gemengde bossen.
6. Voorzie de mogelijkheid om de aanplanting van cultuurpopulieren uitzonderlijk toe te laten in VEN-gebied en Natura 2000-gebied, mits goede argumentatie. Maak deze procedure niet te ingewikkeld.
 - a. Wanneer op vochtige standplaatsen de boomsoortenkeuze sterk beperkt is door ziekten zoals Phytophthora bij zwarte els of de taksterfte bij es, dan moet de mogelijkheid gecreëerd worden om cultuurpopulieren aan te planten als bijmenging.
 - b. Bij aanleg van nieuwe lijnbeplantingen of bossen in VEN of Natura 2000-gebied moet het gebruik van cultuurpopulier als bijmenging mogelijk gemaakt worden.

-
7. Zorg ervoor dat de decennialange Vlaamse ervaring en kennis rond selectie en veredeling van boomsoorten (en populieren in het bijzonder) niet verloren gaat. Sterker nog, met het oog op de toekomstige klimaatveranderingen zou een heropstart van dit programma, weliswaar met vernieuwde inzichten op maatschappelijke noden en ecologische evenwichten, aangewezen zijn.

Zo kan onderzoek gedaan worden naar boomsoorten en (populieren)klonen die aan ons (veranderende) klimaat en lokale omstandigheden aangepast zijn.

- a. Start met de ontwikkeling van nieuwe populierenvariëteiten. Toekomstige generaties zullen ons dankbaar zijn.
- b. Financier verder onderzoek naar grauwe abeel en stimuleer het gebruik van de drie door INBO geselecteerde herkomsten.
- c. Financier onderzoek naar de mogelijkheden van ratelpopulier als houtproductiesoort.
- d. Blijf ook inzetten op het herstellen van ooibossen met zwarte populier en ga op zoek naar (genetisch) nieuwe exemplaren om de bronpopulatie te vergroten.

